

🔍نگاه

هادی اسماعیلی

بدهکاران همیشه طلبکار!

نظام بانکی به‌مغالطه از پایه‌های اصلی اقتصاد به‌شمار می‌رود، اما کیست نداند که این شبکه هزار توی ناپاک در عمل برای جامعه‌ای به سرفرازی ایران به‌ساختاری پیچیده، غیر شفاف و دور از دسترس تبدیل شده است که در آن قواعد دسترس‌سی به منابع مالی برای عموم مردم با مسیرهای درون گروهی، روابط سازمانی و شبکه‌های غیررسمی در هم تنیده شده است و نتیجه آن شکل گیری فاصله‌های محسوس میان بانک و مردم است و گواه این ادعا نیز در حوزه‌هایی مانند اعطای تسهیلات، نحوه بر خودردا سپرده‌گذاران و شیوه تصمیم‌گیری در سطوح مدیریتی، پیش چشم همه مردم است که حداقل یک بار، آن هم از سراسر اجبار، مجبور شده‌اند پا به بانکی بگذارند و طعم تلخ رفتار تبعیض‌آمیز مدیرانی را ببینند که اگر همین مردم نبودند، در بهترین حالت، الٹی بیش در دست اربابان چندرنگ نبودند. بانک‌ها در تجربه روزمره مردم، بیشتر از آنکه نهادهی تسهیل‌گر برای گردش سرمایه باشند، به نهادهی سختگیر در ارائه خدمات اعتباری شباهت پیدا کرده‌اند که فرآیند دریافت یک وام خرد برای بسیاری از متقاضیان را با مجموعه‌ای از شروط متعدد، ضمانت‌های سنگین و زمان انتظار طولانی همراه می‌کنند. در مقابل، گزارش‌های پراکنده از جریان تسهیلات کلان به برخی مجموعه‌های خاص، این ذهنیت را تقویت کرده است که مسیرهای متفاوتی برای دسترسی به منابع بانکی وجود دارد که برای عموم مردم قابل مشاهده یا دسترس پذیر نیست‌ای؛ دروغ از عدالتی که در چنین خانه‌های سپهی ذبح می‌شود.

البته این وضعیت صرفاً به موضوع تسهیلات محدود نمی‌شود، چه آنکه ساختار مالکیت و مدیریت در بخش قابل توجهی از شبکه بانکی و شرکت‌های وابسته به آن، در طول زمان به شکلی شکل گرفته است که شورویخانه نوعی در هم‌تنیدگی منافع در آن دیده می‌شود و این درهم‌تنیدگی، زمینه‌شکل‌گیری تصمیم‌های درون گروهی را فراهم کرده است و در برخی موارد، منافع عمومی در اولویت‌های بعدی قرار گرفته است. نتیجه قهری این روند ناگجایاب‌دی هب، تقویت برداشت عمومی از وجود حلقه‌های بسته تصمیم‌گیری در نظام بانکی است که ورود به آنها برای نیروهای بیرونی دشوار به نظر می‌رسد.

در سطح دیگری از این ساختار، فاصله میان ظاهر سازمانی بانک‌ها و واقعیت عملکردی آنها نیز مجال بحث قسار دارد، به طوری که ساختمان‌های مجهز، دفاتر پر هزینه، امکانات رفاهی و فعالیت‌های جانبی برخی مجموعه‌های مالی، در ذهن بخششی از جامعه با محدودیت‌های سخت‌گیرانه در اعطای تسهیلات در تضاد قرار می‌گیرد و این تضاد زمانی بزرگ‌تر می‌شود که بخش قابل توجهی از متقاضیان خدمات بانکی، با دشواری در تأمین نیازهای اولیه مالی مواجه هستند، در حالی که هزینه‌های اداری و سازمانی در برخی نهادهای مالی روندی متفاوت را دنبال می‌کند و همین باعث می‌شود مردم به درستی و با پوزخند بپردازند از چنین تناقضی نمی‌ترسید؟!

■ **فاصله میان ساختار رسمی و تجربه عمومی**

نظام بانکی روی کاغذ، در ساختار رسمی بر پایه اعتماد عمومی و گردش منابع مالی شکل گرفته‌است، اما در کف جامعه، بخش قابل توجهی از مردم با این تعارفات اداری و رسمی فاصله دارند و در ذهن آنها، بانک به نهادهی تبدیل شده که در آن قدرت چانه‌زنی و دسترسی به منابع مالی به جای آنکه صرفاً بر پایه ضوابط شفاف باشد، تحت تأثیر عوامل غیررسمی نیز قرار می‌گیرد و همین برداشت، سرمایه اجتماعی این نهاد را تحت تأثیر قرار داده و رابطه میان بانک و جامعه را با نوعی بی‌اعتمادی مزمن همراه کرده است، اما ظاهراً موجودی نیستند که با چنین کتک‌هایی گریزه شوند. یکی از نقاط پرچالش در این میان، فرآیند اعطای تسهیلات است. به طوری که شرایط پیچیده، وثایق سنگین و محدودیت‌های متعدد، مسیر دریافت وام‌های خرد را برای بسیاری از متقاضیان دشوار ای سای ساقفل کرده است، اما در سطح کلان، جریان اعتباری در برخی بخش‌ها با سرعت و انعطاف بیشتری دنبال می‌شود و همین تفاوت در تجربه در یافت خدمات، این برداشت عملکردی و برداشت عمومی را ایجاد کرده است که دسترسی به منابع مالی در یک سطح برابر انجام نمی‌شود. در کنار این موضوع، مسئله شفافیت نیز جایگاه مهمی دارد، چرا که اطلاعات مربوط به گردش تسهیلات، نحوه تخصیص منابع و معیارهای تصمیم‌گیری در بسیاری از موارد به شکل محدود و شایدم هم «تقریباً شیب» که اختیار افکار عمومی قرار می‌گیرد و قاعدتاً این محدودیت اطلاعاتی، امکان ارزیابی دقیق عملکرد نظام بانکی را کاهش داده و زمینه‌شکل‌گیری برداشت‌های متفاوت و احتمالاً نادقیقی را فراهم می‌کند. البته بدهی‌هایی است در غیاب شفافیت کافی، فاصله میان واقعیت عملکردی و برداشت عمومی را افزایش پیدا می‌کند.

■ **ضرورت باز تعریف رابطه بانک و جامعه**

شبکه هزار توی بانکی آن گاه می‌تواند نقش واقعی خود را در اقتصاد ایفا کند که رابطه آن با جامعه بر پایه اعتماد متقابل و دسترسی عادلانه به خدمات متمرکز می‌شود و توجه به اثرات اجتماعی و عدالت در توزیع منابع در حاشیه قرار می‌گیرد. طبعاً این امر می‌تواند در بلندمدت بر کیفیت حکمرانی مالی اثرگذار باشد و شکاف میان اهداف اعلام‌شده و نتایج عملی را افزایش دهد.

جان کلام آنکه مسئله اصلی نظام بانکی بیش از آنکه به ظاهر ساختارها یا تغییرات مقطعی محدود شود، به کیفیت رابطه میان بانک، جامعه و نهادهای ناظر نازمی‌گردد و اصلاح این رابطه نیازمند بازنگری در فرآیندهای تصمیم‌گیری، افزایش شفافیت در تخصیص منابع و ایجاد دسترسی برابر به خدمات مالی است و حتماً بدون چنین اصلاحاتی، فاصله میان نظام بانکی و افکار عمومی همچنان باقی خواهد ماند و شاید هم این شبکه چندرنگ هرگز به این درک نرسد که آنها بدهکار همیشگی مردم هستند، پس از طلبکاری عاریتی همیشگی دست بکشند.

اقتصاد

سرویس اقتصادی۶۰۰۸۸۵۳۳

پر تاب ماهواره سنجشی «پارس ۲» و رونمایی از نخستین ماهواره راداری جهش جدید در اقتدار فضایی کشور است

پروژه‌های فضایی روی مدار توسعه

جمهوری اسلامی ایران به‌رغم همه موانع و تحریم‌های موجود، به پیشرفت‌های چشمگیری در زمینه علوم و فناوری فضایی و به‌جزخه کامل فناوری پر تاب ماهواره به فضا دست یافته است. بر اساس تازه‌ترین خبرهای حوزه فناوری، نخستین ماهواره راداری ایران آماده رونمایی و ماهواره سنجشی «پارس ۲» نیز در آستانه پر تاب است. حرکت به سمت شگستن مرزهای انحصار علم است. شاید از این رو باشد که اکثر کشورها تلاش می‌کنند تا جایگاهی هرچند اندک در باشگاه فضایی دنیا داشته باشند. اما بعد از آن به تدریج این فناوری توانست توانمندی‌های کشورها را اکثر در حوزه‌های علمی و مدیریتی از توسعه ارتباطات

مخابراتی تا پایش بلایای طبیعی ارتقا دهد. ایران از زمان پیوستن به باشگاه کشورهای پر تاب کننده ماهواره تاکنون توانسته است ماهواره‌های متعدد با کاربردهای

سنجشی و مخابراتی طراحی، ساخته و پر تاب کند.

■ **پارس ۲: نقش آفرینی در مدیریت زمین با**

استفاده از فناوری هوش مصنوعی

ماهواره سنجشی پارس ۲ یکی از نوآوری‌هاست و ایسن حوزه

صنعت فضایی کشور است که بر اساس تازه‌ترین اعلام

وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات در آستانه پر تاب است.

ماهواره‌های سنجشی مشخصاً در بحث «مدیریت زمین» نقش آفرینی می‌کنند. طبق گزارش‌ها، وزن ماهواره پارس ۲ معادل ۱۵۰ کیلوگرم بوده و شامل دو نوع سنجنده خطی با قدرت تفکیک رنگی سه متر

و سنجنده دوبعدی با قدرت تفکیک رنگی چهار متر و چندطیفی هشت متر است. علاوه بر این، با بهره‌گیری از ترکیب تصاویر حاصل از این محموله‌ها و استفاده از فناوری‌های نرم‌افزاری پیشرفته، امکان دستیابی به قدرت تفکیک مکانی بهتر از ۲/۵ متر فراهم شده است. ماهواره «پارس ۲» به دو سامانه تصویربرداری با فناوری‌های تلسکوپی و لنزی مجهز است که در پردازش تصاویر حاصل از آن، از فناوری هوش مصنوعی بهره گرفته شده است. این فناوری می‌تواند به ایران

در مدیریت محیط زیست، جنگلداری، پاسخگویی به حوادث غیرمترقبه و کنترل شوری خاک کمک کند. طراحی و ساخت این ماهواره با بهره‌گیری از نرم‌افزارها و فناوری‌های داخلی انجام شده است.

■ **آماده‌سازی منظومه ماهواره‌های «شهید سلیمانی»**

صنعت فضایی، حوزه راهبردی است و ایسن حوزه

ظرفیت‌های گسترده‌ای برای توسعه کسوروزی هوشمند، مدیریت منابع ای، مدیریت سرزمین و ارتقای کیفیت حکمرانی داده‌محور در کشور دارد. در جنگ رمضان، باوجود تلاش دشمن برای آسیب زدن به صنعت فضایی، تکیه بر دانش بومی و توان تخصصی نیروهای انسانی باعث حفظ زیرساخت‌ها و تداوم ارتباط با ماهواره‌ها شد که دستاوردی ارزشمند به حساب می‌آید.

در همین ارتباط، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات به تازگی در نشست با نخیکان و مدیران پژوهشگاه فضایی ایران با تأکید بر اهمیت بومی‌سازی صنعت فضایی کشور به تشریح آخرین وضعیت پروژه‌های فضایی کشور پرداخت و از شمارش معکوس برای ماهواره‌های «شهید سلیمانی» نیز تا پایان سال برای پر تاب آماده خواهد شد.

سیدستار هاشمی در این نشست با اشاره به ضرورت هم‌راستاسازی برنامه‌های فضایی کشور با نیازهای واقعی جامعه گفت: پروژه‌های فضایی باید با تمرکز بر ایجاد ارزش افزوده و ارائه خدمات ملموس به مردم دنبال شوند. او تأکید کرد: فعالسازی ظرفیت‌های اقتصادی در حوزه فضا یکی از اولویت‌های اصلی دولت چهاردهم است و باید زمینه ارائه خدمات پایدار

و باکیفیت مبتنی بر فناوری‌های فضایی برای مردم فراهم شود.

وزیر ارتباطات با اشاره به ضرورت عبور از رویکرد صرفاً پژوهشی در برخی طرح‌های فضایی گفت: پروژه‌های این حوزه باید بیش از گذشته به سمت ارائه سرویس‌های کاربردی، به‌ویژه در زمینه ارتباطات و خدمات مبتنی بر ماهواره حرکت کنند.

هاشمی درباره اجرای پالوت اتصال برخی روستاها از طریق خدمات فضایی، بر تعیین سریع نقاط هدف و تسریع در اجرای این پروژه تأکید کرد و آن را گامی مهم در توسعه دسترسی ارتباطی مناطق کمتر برخوردار دانست. او همچنین با اشاره به فرصت‌های پیش‌روی کشور در حوزه همکاری‌های فضایی گفت: باید روی نخستین مجموعه‌های باشیم که از این پنجره فرصت برای توسعه همکاری‌ها و ارتقای توانمندی‌های فضایی استفاده می‌کنند.

وزیر ارتباطات توسعه همکاری‌های بین‌المللی و همکاری‌های فضایی، بر تعیین سریع نقاط هدف و به‌ویژه تسریع در اجرای این پروژه تأکید کرد و آن را گامی مهم در توسعه دسترسی ارتباطی مناطق کمتر برخوردار دانست. او همچنین با اشاره به فرصت‌های پیش‌روی کشور در حوزه همکاری‌های فضایی گفت: باید روی نخستین مجموعه‌های باشیم که از این پنجره فرصت برای توسعه همکاری‌ها و ارتقای توانمندی‌های فضایی استفاده می‌کنند.

وزیر ارتباطات توسعه همکاری‌های بین‌المللی و

موضوع همکاری‌های فضایی، بر تعیین سریع نقاط هدف و به‌ویژه تسریع در اجرای این پروژه تأکید کرد و آن را گامی مهم در توسعه دسترسی ارتباطی مناطق کمتر برخوردار دانست. او همچنین با اشاره به فرصت‌های پیش‌روی کشور در حوزه همکاری‌های فضایی گفت: باید روی نخستین مجموعه‌های باشیم که از این پنجره فرصت برای توسعه همکاری‌ها و ارتقای توانمندی‌های فضایی استفاده می‌کنند.

با حذف محدودیت تقدم ثبت سفارش بر حمل کالا

گره زمانی واردات باز می‌شود

مستقیم در تأمین خوراک دام و طیور دارند و جریان پایدار واردات این کالاها برای استمرار تولید محصولات پروتئینی اهمیت دارد.

همچنین اجرای معافیت جدید، بخشی از محدودیت‌های ناشی از اختلاف تاریخ میان ثبت سفارش و حمل کالا را کاهش می‌دهد و امکان تعیین تکلیف سریع تر محموله‌های ورودی را فراهم می‌کند. در نتیجه، کالاهایی که پیش‌تر به دلیل این مغایرت در وضعیت بلا تکلیف قرار می‌گرفتند، با سرعت بیشتری وارد فرآیند ترخیص می‌شوند و زمان توقف آنها در مبادی ورودی کاهش می‌یابد.

بنابراین این تغییر در عمل به کاهش هزینه‌های جانبی واردکنندگان نیز منجر می‌شود، چراکه هزینه انبارداری، دموارژ و توقف طولانی‌مدت کالا در بنادر از جمله هزینه‌هایی است که در صورت تأخیر در ترخیص

افزایش پیدایی‌کند. پس با تسهیل شرایط ورود، بخشی از این هزینه‌ها کاهش می‌یابد و فشار مالی بر زنجیره واردات کمتر می‌شود.

■ **تسهیل ورود کالا و مدیریت جریان بازار**

از سوی دیگر، بازار کالاهای اساسی به شدت به استمرار عرضه وابسته است و قاعدتاً وقفه در ورود محموله‌ها، خود را در سطح قیمت و دسترسی نشان می‌دهد. بنابراین روان‌تر شدن فرآیندهای وارداتی، امکان مدیریت بهتر موجودی انبارها و برنامه‌ریزی دقیق‌تر برای توزیع را فراهم و به شبکه تأمین کمک می‌کند تا با نوسان کمتری فعالیت کند.

در عین حال، این معافیت ماهیتی محدود و زماندار

آستانه – تهران در آستانه ایجاد مرکز لجستیک بندری

■ **نقش قزاقستان در کردیدورهای منطقه‌ای**

قزاقستان با موقعیت جغرافیایی گسترده دسترسی هم‌زمان به مسیرهای آسیای مرکزی، چین و حوزه دره‌ای خزر، یکی از حلقه‌های مهم در شبکه ترانزیتی منطقه محسوب می‌شود و اتصال این کشور به بنادر اکتائوو کوریک در غرب خزر، امکان پیوند مستقیم با مسیرهای دریایی ایران را فراهم و زمینه شکل‌گیری یک زنجیره حمل‌ونقل ترکیبی را تقویت می‌کند. در جریان مذاکرات انجام‌شده، توسعه خطوط کشتیرانی در دره‌ای خزر و تسهیل فرآیند ترخیص کالا نیز مطرح شده است و همچنین توافق بر سه تبادل الکترونیکی اسناد حمل‌ونقل از جمله برنامه و مانیفست، و با هدف کاهش تشریفات اداری و تسریع جریان تجارت در دستور کار قرار گرفته است.

■ **تقویت زیرساخت‌های بندری و گسترش همکاری‌ها**

ایجاد مرکز لجستیک در بندر شهیدرجایی با هدف افزایش کارایی زنجیره تأمین و ارتقای نقش این بندر در تجارت منطقه‌ای دنبال می‌شود و این مرکز با جمعیت بخشی از عملیات تخلیه، ذخیره‌سازی و توزیع کالا، امکان

نیازمند همکاری و تعامل میان دستگاه‌های مسئول است و انتظار می‌رود مجموعه‌های تخصصی حوزه فضای نقش مؤثری در این زمینه ایفا کنند.

■ **مهم‌ترین پروژه‌های فضایی ۱۴۰۵**

حسن سالاریه، معاون وزیر ارتباطات و رئیس سازمان فضایی ایران نیز با اشاره به روند اجرای طرح‌های ماهواره‌های گفت: ما در سال ۱۴۰۵ هم مثل سال‌های گذشته برنامه پر تاب ماهواره را داریم. برخی از پروژه‌ها به اتمام رسیده و برخی در آینده نزدیک به اتمام می‌رسد.

سالاریه افزود: مهم‌ترین پروژه‌هایی که ما در آینده نزدیک برنامه بر تابش را داریم، ماهواره پارس ۲ است. همچنین رونمایی از اولین ماهواره راداری انجام می‌شود که قرار بود انتهای سال ۱۴۰۴ نمونه اولیه آن به اتمام برسد. پروژه منظومه ماهواره‌های «شهید سلیمانی» نیز با سرعت و جدیت در حال پیشرفت است و پر تاب‌های آزمایشی آن به‌زودی انجام خواهد شد.

رئیس سازمان فضایی ایران در ادامه به سایر پروژه‌های در حال ساخت اشاره کرد و گفت: ماهواره تصویربرداری پارس ۳ که یک ماهواره با دقت بالا است و ماهواره راداری (راد ۲) هم در حال فرایند طراحی هستند. نمونه ارتقایافته ماهواره ناهید ۲ که ماهواره مخابراتی ارتقا یافت پایین است و ناهید ۳ نیز با همکاری پژوهشگاه فضایی و مجموعه‌ای از شرکت‌های دانش‌بنیان همکار در حال توسعه است.

او با تأکید بر بومی بودن صنعت فضایی کشور افزود: صنعت فضایی ایران کاملاً مبتنی بر دانش داخلی و به‌صورت توزیع شده در کشور شکل گرفته است.

این ساختار باعث می‌شود آسیب به چند مرکز یا ساختمان، روند کلی برنامه‌ها را متوقف نکند.

سالاریه همچنین درباره وضعیت زیرساخت‌های فضایی کشور گفت: بخش‌هایی از زیرساخت‌ها آسیب دیده‌اند، اما این زیرساخت‌ها در حال جایگزینی و بازسازی هستند و پروژه‌ها با مدیریت و پیگیری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ادامه دارند.

■ **توسعه یا پندار صنعت فضایی با همکاری‌های بین‌المللی و همراهی بخش خصوصی**

با عبور کشور از شرایط ناشی از جنگ رمضان و شکل‌گیری فرصت‌های جدید، باید برای بازآرایی صنعت فضایی و استفاده از ظرفیت‌های تازه همکاری‌های بین‌المللی برنام‌ریزی دقیق انجام شود. کارشناسان تأکید دارند که مدیریت انرژی، مدیریت منابع و سایر نیازهای ملی می‌تواند به بازارهای جدیدی برای فناوری‌های فضایی تبدیل شود و برای این است در کنار تجاری‌سازی، موضوع بازارهای نیز مورد توجه جدی قرار گیرد. در مجموع آنچه از اهمیت زیادی برخوردار است این است که با تعامل با کشورهای همسو و بهره‌گیری از ظرفیت بخش خصوصی می‌توان زمینه توسعه پایدار صنعت فضایی کشور را فراهم کرد.

دارد و فقط تا پایان شهریورماه اعتبار دارد. از نظر کارشناسان، همین ویژگی یکی سنگتال را می‌دهد که هدف اصلی، رفع یک گره اجرایی در بازه زمانی مشخص است. از این رو، فعالان تجاری ناچارند در چارچوب زمانی تعیین‌شده نسبت به تعیین تکلیف محموله‌های خوداکنند.

کارشناسان حوزه تجارت خارجی همچنین معتقدند، هم‌زمانی الزامات اداری با واقعیت‌های عملیاتی حمل‌ونقل بین‌المللی همواره یکی از نقاط چالش‌برانگیز در تجارت کالا بوده است و زمانبندی کشتی‌ها، محدودیت‌های بنادر و شرایط حمل‌ونقل جهانی در بسیاری از موارد امکان تطبیق کامل با الزامات اداری را دشوار و همین مسئله زمینه‌بروز مغایرت استنادی را فراهم می‌کند.

بنابراین اعمال انعطاف‌های مقطعی در مقررات می‌تواند بخشی از این فاصله را کاهش دهد و از انباشت کالا در مبادی ورودی جلوگیری کند و طبعاً با کاهش این موانع، جریان ورود کالا به بازار سرعت بیشتری می‌گیرد و امکان پاسخگویی به نیاز مصرف‌کنندگان در بازه زمانی کوتاه‌تری فراهم می‌شود.

در مجموع، معافیت چهار لایه اساسی از قاعده تقدم ثبت سفارش بر تاریخ حمل، یکی از تغییرات اجرایی اثرگذار در حوزه واردات محسوب می‌شود که هدف آن تسهیل جریان ورود کالا، کاهش هزینه‌های جانبی و جلوگیری از توقف محموله‌ها در زنجیره گمرکی است و آثار آن در عملکرد بازار کالاهای اساسی طی ماه‌های پیش‌رو قابل مشاهده خواهد بود.

مدیریت منسجم‌تر جریان محموله‌ها را فراهم می‌کند و از پراکندگی فرآیندهای بندری می‌کاهد.

در کنار این طرح، موضوع حضور سرمایه‌گذاران ایرانی در بنادر قزاقستان نیز مورد توافق قرار گرفته و مقرر شده است اراضی لازم در بنادر اکتائوو کوریک در غرب خزر، اختیار بخش خصوصی ایران قرار گیرد. بنابراین این روند می‌تواند سطح همکاری‌های دو کشور را از تبادلات تجاری به سرمایه‌گذاری مشترک ارتقا دهد.

همچنین دو طرف در ضرورت کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل و اصلاح سازوکارهای تعرفه‌ای تأکید کرده‌اند تا قابلیت‌پذیری مسیرهای ترانزیتی در دره‌ای خزر افزایش یابد و استفاده از ظرفیت بنادر دو کشور توسعه پیدا کند. در مجموع، ایجاد مرکز لجستیک در بندر شهیدرجایی بخشی بر برنامه همکاری‌های بندری ایران و قزاقستان محسوب می‌شود که با هدف افزایش ظرفیت ترانزیت، تسهیل جریان کالا و تقویت جایگاه منطقه‌ای این بندر در شبکه تجارت بین‌المللی دنبال می‌شود.